

SPOR YARALANMALARINDA
TEDAVİ YÖNTEMLERİ

PROF.DR. MİTAT KOZ

Doku İyileşmesi

Doku İyileşmesi

- İnflamatuvar dönem
- Tamir ve yenilenme fazı
- Yeniden şekillenme (remodeling) fazı

İnflamatuvar Dönem

- İnflamasyon bir irritana veya yaralanmaya vücut dokularının verdiği cevaptır ve yaralanmadan sonraki ilk 3-4 günde gelişen olayları kapsar.
  - **Kızarıklık**
  - **ısı artışı**
  - **şişme**
  - **ağrı**
  - **fonksiyon kaybı (bazen)**

Tamir ve Yenilenme Fazı

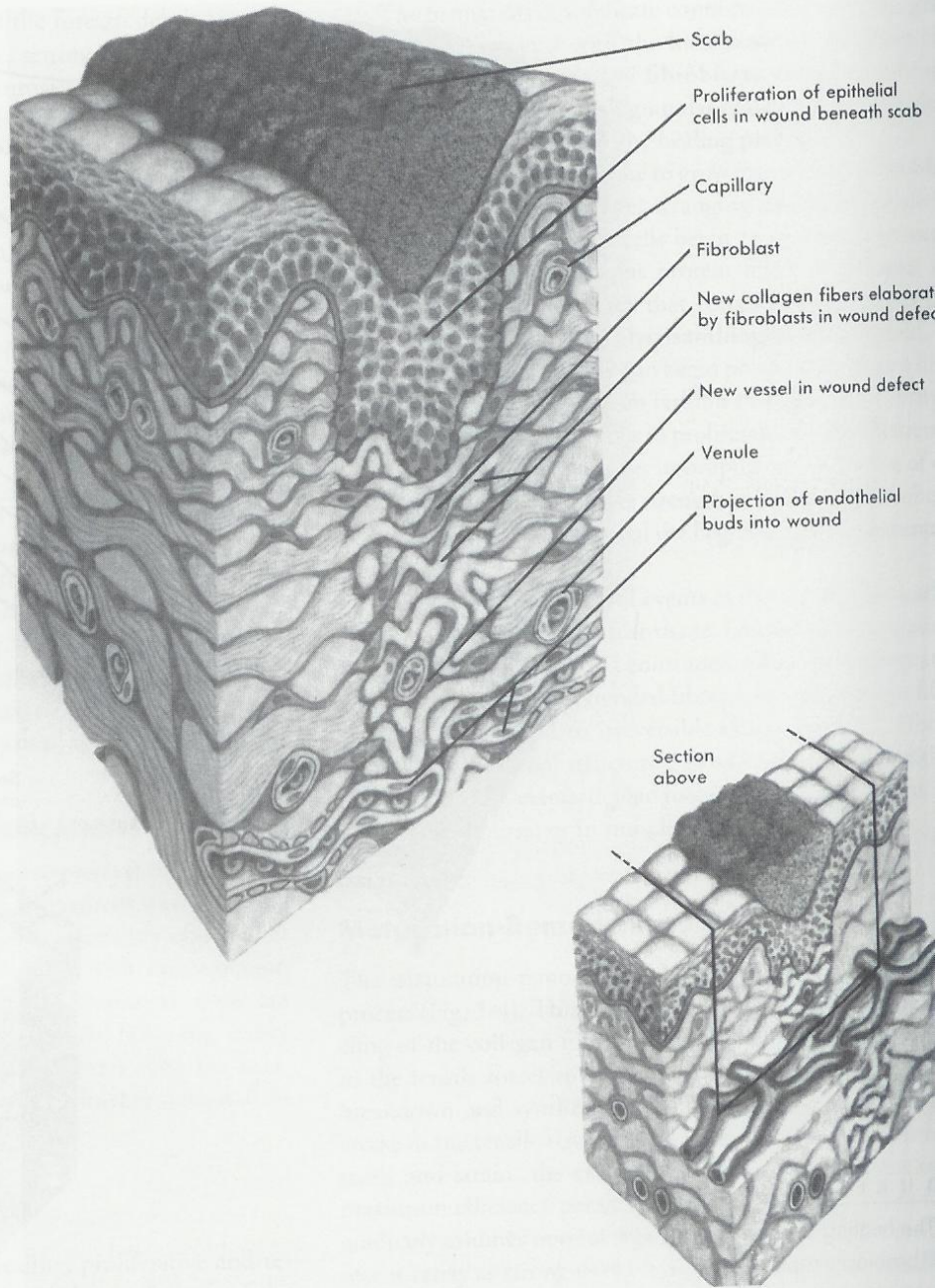
- Bu faz inflamasyon fazından itibaren 4-6 haftaya kadar uzanabilir ve 3 faktöre bağlıdır:
  - artık maddelerin ortamdan uzaklaştırılması
  - endotel hücrelerinin rejenerasyonu-damar oluşumu
  - fibroblastların üretimi-konnektif doku yapımı için.

Tamir ve Yenilenme Fazı

- Tamir ve yenilenme hızı yaşla azalır ve
  - beslenme
  - genel sağlık durumu
  - ve en önemlisi doku tipi ile yakın ilişkilidir.

Yeniden Şekillenme-Remodeling- Fazı

- Bu fazda tamir olmuş dokunun eski direncine ulaşması sağlanır.
- Normalde akut yaralanmalarda ilk 3 haftada skar dokusu ve liflerinin gücünde artış ile karakterizedir.
- Skar dokusunun gücünün artışı 3 aydan 1 yıla kadar sürebilir.

FIGURE 3 - 4

The healing process:
Maturation-remodeling
phase.

TEDAVİ

- ÖN TEDAVİ
- KESİN TEDAVİ
- REHABİLİTASYON

Ön tedavi

- Kas iskelet sistemi yaralanmalarında antrenör kanama ve bununla ilgili şişliği kontrol altına alacak uygun ilk yardımı sağlamalıdır.
- Başlangıçta yapılan her ilk yardım müdahalesi bir amaca yönelik olmalıdır;
- Bu; yaralanmadan kaynaklanan şişliğin azaltılması olmalıdır.

- Eğer başlangığta şişlik kontrol altına alınabilirse rehabilitasyon için gereken süre önemli ölçüde azalacaktır.
- Başlangığta şişliği kontrol altına almak için yapılan tedaviye **n tedavi** denilmektedir.

Ön Tedavi

- Ön tedavi döneminde şişliğin ve ezikliğin minimale indirilmesi yanında
  - ağrının azaltılması,
  - istemsiz kas spazmının çözülmesi ve
  - yaralanmış kısma gelebilecek yüklenmeyi önlemek için bir derecede immobilizasyon sağlanmak ta hedeflenmelidir.

- Yaralanmaya karşı organizmada gelişen refleks cevap ile organizma o bölgeye daha fazla kan göndermek ister, bu da o bölgedeki damarlarda **vazodilatasyona** neden olur.
- Bu da yaralanmanın şiddetini daha da artırır.

- Bu nedenle ön tedavi döneminde vazodilatasyona yardım eden ve hızlandıran sıcak uygulama yerine, damarlarda vazokonstruksiyona neden olan soğuk uygulamanın ilk anda ve kanama devam ettiği sürece kullanılması şarttır.
- Soğuk uygulama ön tedavinin temel anahtarıdır

PRICE

- Spor yaralanmalarının tedavisinde ön tedavi döneminde uygulanan yöntemler, koruma, dinlenme, buz, kompresyon ve elevasyon dan oluşur.
- Kısaca PRICE olarak isimlendirilir.
  - Protection
  - Rest:
  - Ice:
  - Compression:
  - Elevation:

Rest- dinlenme-istirahat-immobilizasyon

- Dinlenme herhangi bir yaralanma sonrasında bütün tedavi programlarının son derece önemli bir komponentidir.
- Bir vücut parçası bir kez yaralandığında iyileşme ile ilgili olaylar hemen başlar.
- Eğer yaralanan vücut parçası dinlendirilmezse yada immobilize edilmezse iyileşme süreci asla tam istendiği gibi devam etmez.
- Sonuç olarak ta yaralanmış bölge iyileşmez ve rehabilitasyon için gerekli süre belirgin olarak artar.

- İstirahat süresi yaralanmanın ciddiyetine göre değişir.
- İstirahat yaralanan kısmın kullanılmaması esasına dayanır.
- En basit yöntem olarak üst ekstremitelerde yaralanmalarında üçgen askı, alt ekstremitelerde yaralanmalarında koltuk değneği verilerek yaralanan bölgeye yük verilmediğinden emin olunmalıdır.

Ice – buz-soğuk uygulama

- Soğuk uygulama enflamasyon gelişen dokuda ısı artışının azaltılması, yani dokunun soğutulması işidir.
- Bilinen en eski ve en etkili ön tedavi yöntemidir.
- Soğuk uygulaması burkulma, zorlanma ve kontüzyonu içine alan çoğu durumda kullanılır.

- Soğğun yaralanmadan hemen sonra en yaygın kullanım amacı;
  - Ağrıyı azaltmak,
  - Damarların lokal daralmasını (vazokonstriksiyon) kolaylaştırmak,
    - Böylece kanama ve şişliği (enflamasyonu) kontrol altına almaktır.
  - Kas spazmını azaltmak
  - Metabolik faaliyetlerin yavaşlatılması,

Soğuk Uygulamanın Süresi ve Sıklığı

- Soğuk paketleriyle doğrudan deri üzerine yapılmayan uygulamalarda süre her bir seansta en az 12-15 dakikadır.
- Yaralanmanın derinliği ve kişinin şişmanlığı gibi faktörler göz önünde tutularak bu süre 20-30 dakikaya kadar çıkarılabilir.

Soğuk Uygulamanın Süresi ve Sıklığı

- Soğuk uygulama yaralanmadan sonraki 24-72 saat süreyle yapılır.
- Bir gün içinde bir çok soğuk uygulama seansı yapılabilir.
- İlk gün ağrı ve şişliğin derecesine göre her 1-2 saatte 15 dakika, daha sonra 4-6 saatte bir ile devam edilir.
- Soğuk tedavisi gerektiğinde 7-10 güne kadar tedavi amaçlı olarak devam edebilir.

Uygulama şekli ve dikkat edilecek noktalar

- Soğuk uygulama direkt olarak deriye asla uygulanmamalıdır.
- Uygulanan madde ile deri arasında mutlaka bir şey bulunmalı, ayrıca en iyi sonuç için araya konan materyal (havlu, bandaj vs.) soğuk su ile ıslatılmalıdır.
- Özellikle donmuş jel paketleri doğrudan deriye uygulanmamalıdır, çünkü bu paketler buzdan daha düşük ısı değerlerine ulaşır.

Uygulama şekli ve dikkat edilecek noktalar

- Buzun ısısına aşırı hassasiyet gösterenlerde veya bulantı hissi şeklinde tepki gösterenlerde buz yerine soğuk su tercih edilmelidir.
- Buz torbası açık yara üzerine ve hassas deri bölgelerine uygulanmamalıdır.
- Soğuk allerjisi olan kişilere asla uygulanmalıdır

Soğuk uygulama yöntemleri

- Soğuk paketler,
- Soğuk suya daldırma,
- Buz masajı,
- Kimyasal buz torbaları,
- Soğuk havlular,
- Soğutucu spreyleyler,
- Soğutucu kompresyon makineleri, basınç splintleri

Compression-Kompresyon

Lokal basınç uygulaması

- Çoğu durumda akut bir yaralanmaya hemen lokal basınç uygulaması soğuk ve elevasyonun önemli bir tamamlayıcısı, bazı durumlarda da onlardan daha öndedir.
- Yaralanma bölgesine dışarıdan basınç uygulaması kompresyon uygulanması kanamanın azaltılmasına ve şişlik oluşumunun önlenmesine yardımcı olur.
- Bu sıvı birikmesi için gerekli olan boşluğun mekanik olarak azaltılması aracılığıyla oluşur.

Kompresyon uygulama yöntemleri-1

- Pek çok kompresyon yöntemi vardır.
- Eğer saha büyük ve yaralanma yaygınsa genel kompresyon elastik bandajla sağlanabilir
- Suyu batırılmış ve soğutucuda dondurulmuş bir elastik bandaj yeni oluşmuş bir yaralanmaya uygulanmasıyla hem kompresyon hem de soğuk uygulama yapılmış olur.

Kompresyon uygulama yöntemleri-2

- Kompresyon uygulamanın zor olduğu vücut bölgelerine keçe veya süngerden kesilmiş pedler konulabilir.
- At nalı ve halka şeklinde kompresyon pedleri mevcuttur.
- Örneğin at nalı şeklindeki pedlerin elastik bandaj ve bantla birlikte malleol çevresine yerleştirilmesi ayak bileği ödemi önlemek veya azaltmak için mükemmel bir yoldur.

Kompresyon uygulama yöntemleri-3

- Soğuk uygulama ara ara yapılmasını karşın kompresyon gün boyunca ve eğer mümkünse de gece boyunca da uygulanmalıdır.
- Kompresyon bandajı uzun süre uygulandığında dokularda oluşan basınç ağrıya yol açabilir, ancak ağrı olsa bile kompresyon bandajı uygulanmaya devam edilmelidir, çünkü şişliğin kontrol altına alınmasında kompresyon çok önemlidir.

Kompresyon uygulama yöntemleri-4

- Kompresyon bandajı akut bir yaralanma sonrasında en azından 72 saat süreyle uygulanmalıdır.
- Tendinit, tenosinovit ve özellikle de bursit gibi pek çok overuse problemlerinde kompresyon bandajı şişlik tam orak geçene kadar uygulanmalıdır.
- Kompresyon bandajı ekstremiteler elevasyon durumunda iken yapılmalıdır.
- Kompresyon bandajı uçtan yukarıya doğru sarılmalı, yönü kalbe doğru olmalıdır

Elevasyon

- Elevasyon yaralanmış bölgenin kalp seviyesinin üzerinde tutulmasıdır.
- Soğuk ve kompresyon ile birlikte uygulanan elevasyon dokudaki iç kanamayı azaltır.
- Kanın ekstremitelerde göllenmesinde yerçekiminin etkisini ortadan kaldırmak için yaralanmış vücut bölümleri, özellikle de ekstremiteler mutlaka eleve edilmelidir.

Elestasyon

- Elestasyon yaralanmış bölgedeki kan ve diğer sıvının alınıp merkezi dolaşım sistemine dönüşünde venlere yardımcı olur.
- Böylece şişliklerin giderilmesinde dolaşım sistemine yardımcı olunur.

Elevasyon

- Elevasyon yaralanmadan sonra kompresyon bandajı ve soğuk uygulamayla birlikte 2-3 gün süreyle yapılır.
- Başlangıçta 2 saate bir 20 dakika yukarıda tutmak gerekir
- Alt ekstremitelerde yaralanmalarında elevasyon için yatar pozisyonda 45 derece yükseltmek yeterlidir.
- Kol yaralanmalarında oturma pozisyonunda omuz seviyesinden 45 derece yukarıda desteklemek yeterlidir.
- Oturma pozisyonunda ayaktaki bir yaralanma için ayağın omuz seviyesine kaldırılması gereklidir.